

บทที่ ๑

บทนำ

สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา

อิสลามคือ แนวทางการดำเนินชีวิตหรือธรรมนูญชีวิต (Code of life) ซึ่งมุสลิมทุกคนจำเป็นจะต้องปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ฉะนั้นการดำเนินชีวิตของมุสลิมจึงย่อมต้องมีขอบเขต ไม่ปล่อยให้ชีวิตเป็นไปตามอำเภอใจหรือขึ้นอยู่กับอารมณ์แห่งตน การใช้สิทธิหน้าที่พึงมีต่อพระเจ้าผู้สร้าง(อัลลอฮ์)และสิทธิระหว่างมุสลิมต่อผู้ถูกสร้างด้วยกัน การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับสมาชิกในสังคมที่อยู่ร่วมกัน จะต้องไม่หลุดออกไปจากกรอบที่บทบัญญัติแห่งศาสนาได้กำหนดไว้และบทบัญญัติศาสนาที่ว่านั่นก็คือ กฎหมายอิสลาม (Islamic Law)

กฎหมายอิสลามเสมือน ระเบียบ ข้อบังคับ บทบัญญัติ ซึ่งกำหนดมาเพื่อใช้บังคับความประพฤติของมุสลิมในรัฐหรือประเทศนั้นให้ปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม หากผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายและมีผลต่อโลกหน้า

สำหรับจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล เมื่อมีกรณีพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกของชาวไทยมุสลิม อายุนิติการพิพาทด้วยการระงับข้อพิพาทเบื้องต้นโดยอนุญาโตตุลาการ ซึ่งทำหน้าที่โดยผู้นำศาสนาในพื้นที่ หากในกรณีที่ไม้อาจไกล่เกลี่ย หรือไม่อาจยุติข้อพิพาทได้ก็จะถูกนำขึ้นสู่ศาลจังหวัดนั้น โดยใช้หลักกฎหมายอิสลามในการพิจารณาและตัดสินคดี เพราะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พุทธศักราช ๒๔๘๙ จึงทำให้การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ในขณะนี้นั้นเป็นการได้สิทธิเสรีภาพถูกต้องและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อมุสลิม

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกแล้วเสร็จเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการรวบรวมหลักการในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกจึงมีสถานะเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายครอบครัวและมรดกอิสลาม นับตั้งแต่นั้นมา คู่มือดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดีและพิพากษาคดีในสถานะเป็นกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้นในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล เรื่อยมา โดยไม่มีการพัฒนาหรือปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงทำให้คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ และมีคำสั่ง ที่ ๑๓ /๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ และ ที่ ๒ / ๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔ ลงนามโดยนายสมโชค สุขารมณ์ ประธานศาลฎีกาในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งถือเป็นครั้งที่ ๒ ของประเทศไทยและถือเป็นครั้งแรกของศาลยุติธรรม

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ และชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลามจะอาศัยอยู่ที่เกาะเรียกว่ามินดาเนา ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของประเทศ ในประเทศฟิลิปปินส์มีศาลซารีอะห์ ในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและมรดกต่อผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งศาลซารีอะห์ส่วนภูมิภาคมี ๕ ศาล ตั้งอยู่ในจังหวัดโซโล จังหวัดตาวีตาวี จังหวัดซัมโบอันกา จังหวัดมาราวิ และจังหวัดโกตาบาตู และในแต่ละศาลส่วนภูมิภาคจะมีอีกหลายศาลท้องถิ่น ที่อยู่ภายใต้กำกับดูแลของศาลส่วนภูมิภาค และที่สำคัญประเทศฟิลิปปินส์เรื่องเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม คือจัดทำประมวลกฎหมายเกี่ยวกับคดีครอบครัวและมรดกอิสลามหรือเรียกว่ากฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ (Presidential Decree NO. ๑๐๘๓ ประมวลกฎหมายครอบครัวและมรดกอิสลามของประเทศฟิลิปปินส์ หรือเรียกว่ากฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ โดยมีมาตราทั้งสิ้น ๑๙๐ มาตรา ประกอบด้วย ๕ บรรพ แต่ละบรรพมีลักษณะแต่ลักษณะมีหมวด แต่ละหมวดมีมาตรา

กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ เป็นกฎหมายอิสลามที่ใช้บังคับในศาลซารีอะห์ในประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งจะรวบรวมหลักการในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่มีอยู่ในอัล กุรอาน ซุนนะห์ของนบี มติเอกฉันท์ และกียาส แต่กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ จะกำหนดให้ยึดถือแนวคิดไหนที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับกฎหมายแพ่งของประเทศ โดยจะไม่ยึดถือแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งของผู้รู้ และประมวลแต่ประมวลของกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนาคนส่วนใหญ่ของประเทศ จึงจะทำให้บางมาตราจะไม่ตรงตามหลักกฎหมายอิสลามที่ถูกต้อง โดยเฉพาะมาตราเกี่ยวกับมรดก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่คนมุสลิมบางกลุ่มไม่ค่อยมั่นใจในกระบวนการของศาลซารีอะห์จะพิจารณาพิพากษาตามกฎหมายอิสลามที่แท้จริงหรือไม่ จึงทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่ค่อยมาใช้บริการที่ศาลซารีอะห์ของประเทศเขา

จากความสำคัญที่กล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์แล้วว่ากฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ (P . D ๑๐๘๓) มีบางมาตราที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลามที่แท้จริง จึงเห็นควรทำการเปรียบเทียบข้อเหมือนและข้อแตกต่าง บทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกและการสืบมรดกของกฎหมายอิสลามกับกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ แต่จะทำการเปรียบเทียบเฉพาะ บรรพ ๓ ซึ่งในบรรพนี้จะอธิบายเกี่ยวมรดกและพินัยกรรม ซึ่งประกอบด้วย ๔๗ มาตรา แบ่งเป็น ๒ ภาค โดยภาคที่ ๑ เริ่มจากมาตรา ๘๘ ถึงมาตรา ๑๐๘ และ ภาคที่ ๒ เริ่มจากมาตรา ๑๐๑ ถึงมาตรา ๑๓๖ โดยจะศึกษาเฉพาะ ภาคที่ ๒

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเห็นควรทำการศึกษาในเรื่องนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งการอบรมไปดุงงาน ณ ประเทศฟิลิปปินส์ และอาจจะเป็นแหล่งความรู้ให้ผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “ ข้อเหมือนและข้อแตกต่างระหว่างบทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกและการสืบมรดกอิสลามและกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ (กฎหมายบุคคลของฟิลิปปินส์) ภาค ๒ “

ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (๑) เพื่อศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกและการสืบมรดกของกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓
- (๒) เพื่อศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกและการสืบมรดกของกฎหมายอิสลาม
- (๓) เพื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างบทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกและการสืบมรดกอิสลามและกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะอยู่ในขอบเขตดังนี้

- (๑) ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ของประเทศฟิลิปปินส์ ในเรื่องเกี่ยวกับมรดก จากมาตรา ๑๐๘ ถึงมาตรา ๑๓๖
- (๒) ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม ในเรื่องเกี่ยวกับมรดกด้วย

(๓) ศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างทั้งสองกฎหมายนี้ เพื่อหาข้อเหมือน และข้อแตกต่างทั้งสองกฎหมายนี้ด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาปัญหาดังกล่าวคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

(๑) ทำให้ทราบข้อเหมือนและข้อแตกต่างในเรื่องเกี่ยวกับมรดกระหว่างกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ จากมาตรา ๑๑๐ ถึง ๑๓๖ และกฎหมายอิสลาม

(๒) ทำให้ทราบจุดดีจุดเด่นและจุดด้อยของกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปรับปรุงกฎหมายอิสลามที่ใช้ในประเทศไทย

(๓) ข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการร่างวิธีพิจารณาอิสลามในคดีครอบครัวและมรดกต่อไป

บทที่ ๒

ศึกษาเปรียบเทียบ แยกประเด็นความเหมือนและความต่าง

การศึกษาดังต่อไปนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมาย ฟี ดี ๑๐๘๓ กับกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมรดก ภาค ๒ ซึ่งจะศึกษาเริ่มจากมาตรา ๑๑๐ ถึงมาตรา ๑๓๖ ของกฎหมาย ฟี ดี

มาตรา ๑๑๐ ทายาทที่ได้รับมรดกประเภทหนึ่ง (ได้รับอัตราส่วนที่กำหนด)

ทายาทที่จะกล่าวถึงนี้ เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับมรดกประเภทหนึ่ง โดยจะอธิบายในหัวข้อดังต่อไปนี้

(ก) สามี และ ภริยา

(ข) บิดา มารดา ปู่ และ ยาย

(ค) บุตรหญิง หลานหญิง และผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง

(ง) พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดา และพี่น้องชายหรือหญิงร่วมแต่มารดา

กฎหมายอิสลามกำหนดผู้เป็นทายาทประเภทหนึ่ง คือ

(๑) สามีและภริยา

(๒) บิดา

(๓) มารดา

(๔) บุตรหญิง

(๕) หลานหญิงจากสายชาย

(๖) พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา

(๗) พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดา

(๘) พี่น้องร่วมแต่มารดา

(๙) ปู่

(๑๐) ย่าและยาย

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายมีผู้รับมรดกประเภทหนึ่งเหมือนกัน ยกเว้น ย่า ในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้ระบุ เป็นทายาทประเภทหนึ่งในมาตรานี้ แต่กฎหมายอิสลามมีระบุ ย่า นั้นเป็นทายาทประเภทหนึ่งด้วย

มาตรา ๑๑๑ ส่วนของสามี

เมื่อภริยาเสียชีวิตโดยมี สามี และบุตร หรือหลานหญิงชายสายชายที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่ง สามีจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสี่ของกองมรดก ถ้าหากผู้ตายไม่มีบุคคลดังกล่าว สามีจะมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองของกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของสามีในกองมรดก

(๑) สามีได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย

(๒) สามีได้รับหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของสามีในการรับมรดกเหมือนกัน

มาตรา ๑๑๒ ส่วนของภริยา

เมื่อสามีเสียชีวิตโดยมี ภริยา และบุตร หรือหลานหญิงจากสายชายที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่ง ภริยาจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในแปดจากกองมรดก ถ้าหากผู้ตายไม่มีบุคคลดังกล่าว ภริยาจะมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสี่จากกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของภริยาในกองมรดก

(๑) ภริยาได้รับหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย

(๒) ภริยาได้รับหนึ่งในแปดส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของภริยาในการรับมรดกเหมือนกัน

มาตรา ๑๑๓ ส่วนของบิดา

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมี บิดาและบุตรชาย หรือหลานชายจากสายชายของเจ้ามรดกที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบิดาจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกจากกองมรดก ถ้าหากเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมี บิดาและบุตรหญิง หรือหลานหญิงจากสายชายของเจ้ามรดกที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบิดาจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกจากกองมรดกโดยไม่ละทิ้งส่วนของเขาที่ได้รับส่วนที่เหลือ

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของบิดาในกองมรดก

(๑) บิดาได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรชาย หรือผู้สืบสันตารชายจากสายชาย

(๒) บิดาได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และในขณะเดียวกันได้รับส่วนที่เหลือด้วย ในกรณีเจ้ามรดกมีเฉพาะบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานหญิงจากสายชาย

(๓) บิดาได้รับส่วนที่เหลือของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของบิดาเหมือนกัน ยกเว้นในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน ซึ่งในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับสิทธิ บิดา ในเรื่องนี้ แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน ซึ่งบิดาจะมีสิทธิได้รับมรดกส่วนที่เหลือของกองมรดกเท่านั้น

มาตรา ๑๑๔ ส่วนของมารดา

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมี มารดา และบุตร หรือหลานจากสายชายที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ มีพี่น้องชายหรือพี่น้องหญิงสองคน หรือมากกว่าสองคน ซึ่งนางจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกของกองมรดก ถ้าหากเจ้ามรดกไม่มีบุคคลดังกล่าว หรือมีพี่น้องชาย หรือพี่น้องหญิงหนึ่งคน นางจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสามจากกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของมารดาในกองมรดก

(๑) มารดามีสิทธิรับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกมี บุตร มีหลานจากสายชาย หรือมีพี่น้องหลายคน

(๒) มารดามีสิทธิรับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีบุตร ไม่มีหลานจากสายชาย หรือมีพี่น้องชายหรือหญิงหนึ่งคน

(๓) มารดามีสิทธิได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกที่เหลือจากการหักส่วนของคู่สมรสออกแล้ว ในกรณีเจ้ามรดกมีทายาทเป็น บิดา มารดา และคู่สมรสเท่านั้น

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของบิดาเหมือนกัน ยกเว้นกรณีเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดา มารดา และคู่สมรส ซึ่งในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ มิได้ระบุกรณีนี้ แต่กฎหมายอิสลามได้ระบุกรณีนี้ด้วย ซึ่งมารดามีสิทธิได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกที่เหลือจากการหักส่วนของคู่สมรส

มาตรา ๑๑๕ ส่วนของปู่

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิต โดยมี ปู่ อยู่พร้อมกับบุตร หรือผู้สืบสันดานชายจากสายชาย ซึ่งปู่จะมีสิทธิได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และถ้าเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีปู่อยู่พร้อมกับผู้รับมรดกประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่พี่น้องชาย หรือพี่น้องหญิง ซึ่งปู่จะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกจากกองมรดก โดยไม่ละทิ้งส่วนของเขาที่ได้รับส่วนที่เหลือ

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของปู่ในกองมรดก

(๑) ปู่ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรชาย หรือผู้สืบสันดานชายจากสายชาย

(๒) ปู่ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และในขณะเดียวกันได้รับส่วนที่เหลือด้วย ในกรณีเจ้ามรดกมีเฉพาะบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานหญิงจากสายชาย

(๓) ปู่ได้รับส่วนที่เหลือของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน

(๔) ปู่ได้รับมรดกร่วมกับพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาเป็นกรณีพิเศษ ในกรณีเจ้ามรดกมีปู่ และมีพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา และบุคคลเหล่านี้ไม่ถูกกันด้วยทายาทอื่น ซึ่งต้องมีการแบ่งมรดกในรูปแบบพิเศษ

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของปู่เหมือนกัน ยกเว้นในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน ซึ่งในกฎหมาย พ.ศ. ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับสิทธิของปู่ ในเรื่องนี้ แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน ซึ่งปู่จะมีสิทธิได้รับส่วนที่เหลือเท่านั้น และกรณีการแบ่งมรดกในรูปแบบพิเศษไม่ระบุใน พ.ศ. ๑๐๘๓ แต่กฎหมายอิสลามมีการระบุในเรื่องนี้ต้องใช้รูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้อง

มาตรา ๑๑๖ ส่วนของย่า

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิต โดยมี ย่า แต่ไม่มีมารดา ไม่มีบิดา และไม่มีปู่ที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกว่า ซึ่ง ย่า นั้นจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของย่าในกองมรดก

ย่าได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีบิดา มารดา และผู้สืบสายโลหิตขึ้นไปสายบิดาที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือสายมารดาที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ชั้นใกล้เคียงกว่า

ย่าได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีมารดา หรือผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ชั้นใกล้เคียงกว่า

ย่าหรือยายมีหลายคนในชั้นเดียวกันให้แบ่งส่วนเท่าๆกัน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของย่าเหมือนกัน ยกเว้นกฎหมาย พ.ศ. ๑๐๘๓ ไม่ได้ระบุสิทธิของยาย ในการรับมรดก แต่กฎหมายอิสลามได้ระบุสิทธิของยายในการรับมรดกด้วย ซึ่งยายมีสิทธิได้รับหนึ่งในหกส่วนของมรดกเจ้ามรดกไม่มีมารดา หรือผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ชั้นใกล้เคียงกว่า และกฎหมาย พ.ศ. ไม่ได้ระบุเช่นกันในกรณีเจ้ามรดกมีย่าและยายอยู่ร่วมกัน แต่กฎหมายอิสลามได้ระบุเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย

มาตรา ๑๑๗ ส่วนของบุตรหญิง

(๑) เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิต โดยมีบุตรหญิงหนึ่งคน นางจะมีสิทธิได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก และเมื่อนางมีสองคน หรือมากกว่าสองคน พวกนางจะมีสิทธิได้รับมรดกสองในสามส่วนของกองมรดก โดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน แต่ถ้านางหนึ่งคน หรือมากกว่าหนึ่งคน อยู่พร้อมกับบุตรชายหนึ่งคน หรือมากกว่าหนึ่งคน ซึ่งนางจะมีสิทธิรับส่วนที่เหลือร่วมกันกับบุตรชายในกองมรดกโดยแบ่งให้ชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

(๒) เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิต โดยมีบุตรหญิงหนึ่งคนอยู่พร้อมกับหลานหญิงสายชาย ซึ่งบุตรหญิงจะมีสิทธิได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก และหลานหญิงสายชายนั้นจะมีสิทธิได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของบุตรหญิงในกองมรดก

(๑) บุตรหญิงได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงคนเดียว

(๒) บุตรหญิงได้รับสองในสามส่วนของมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหลายคน

(๓) บุตรหญิงรับร่วมส่วนที่เหลือกับบุตรชาย ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชาย ในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของบุตรหญิงเหมือนกัน ยกเว้นในกฎหมาย ฟิ ตี ๑๐๘๓ ได้กำหนด ส่วนของหลานหญิงสายชาย ในกรณีนางอยู่พร้อมกับบุตรหญิง แต่กฎหมายอิสลามส่วนมากจะอธิบายเรื่องนี้ ในหัวข้อของส่วนหลานหญิงสายชาย ซึ่งกรณีนี้ทำให้ส่วนของหลานหญิงสายชายถูกกำหนดสัดส่วนของนาง แล้ว ในกรณีหลานหญิงสายชายอยู่พร้อมบุตรหญิงหนึ่งคน ทั้งๆ ในมาตรานี้หัวข้อระบุว่าส่วนของบุตรหญิง และส่วนของหลานหญิงสายชายมีหัวข้อเฉพาะอยู่แล้วด้วย

มาตรา ๑๑๘ หลานหญิงสายชาย

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่มีบุตร แต่มีหลานหญิงสายชายหนึ่งคน นางจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในส่วนของกองมรดก แต่ถ้าหากนางมีสองคนหรือมากกว่าสองคน พวกนางก็จะมีสิทธิได้รับมรดกสองในสามส่วนของกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของหลานหญิงสายชายในกองมรดก

(๑) หลานหญิงสายชายได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีบุตร และมีหลานหญิงคนเดียว และถ้ามีหลานหญิงสายชายหลายคน พวกนางจะมีสิทธิได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก

(๒) หลานหญิงสายชายจะมีสิทธิได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหนึ่งคน แต่ไม่มีบุตรชาย และหลานชายสายชาย

(๓) หลานหญิงสายชายรับส่วนที่เหลือร่วมกันของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย และมีหลานชายสายชาย ซึ่งในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของหลานหญิงสายชายเหมือนกัน ยกเว้นกฎหมาย ฟิ ตี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับหลานหญิงสายชายกรณีอยู่ร่วมกับบุตรหญิงหนึ่งคน เนื่องจากได้อธิบายในหัวข้อ ส่วนของบุตรหญิงแล้ว แต่กฎหมายอิสลามอธิบายเรื่องนี้ในหัวข้อนี้ด้วย และกฎหมาย ฟิ ตี ๑๐๘๓ ไม่ได้ อธิบายเกี่ยวกับหลานหญิงสายชายในกรณีนางอยู่กับหลานชายสายชาย แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ ซึ่งนางจะมีสิทธิได้รับมรดกส่วนที่เหลือร่วมกัน

มาตรา ๑๑๙ ส่วนของพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่มีผู้สืบสันดาน ไม่มีบิดา และไม่มีพี่น้องชายร่วมบิดามารดา แต่มีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน นางจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองจากกองมรดก แต่ถ้านางมีสองคน หรือมีมากกว่าสองคน พวกนางก็จะมีสิทธิได้รับมรดกสองในสามส่วนของกองมรดกโดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน

กฎหมายอิสลามเกี่ยวกับสิทธิของพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาในกองมรดก

(๑) พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน ถ้านางมีหลายคน พวกนางจะมีสิทธิได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก โดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน

(๒) พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนที่เหลือร่วมกัน ในกรณีเจ้ามรดกมีพี่น้องชายร่วมบิดามารดาด้วย ซึ่งรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

(๓) พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนที่เหลือ ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาเหมือนกัน ยกเว้นในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาในมาตรานี้ กรณีเจ้ามรดกมีพี่น้องชายร่วมบิดามารดาด้วย เนื่องจากกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้อธิบายเรื่องในหัวข้ออื่น แต่กฎหมายอิสลามส่วนมากได้อธิบายเรื่องนี้ในข้อนี้ด้วย และกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานหญิงสายชาย แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ด้วย ซึ่งพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนที่เหลือของกองมรดก

มาตรา ๑๒๐ ส่วนของพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดา

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่มีผู้สืบสันดาน ไม่มีพี่น้องชายร่วมบิดามารดา และไม่มีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา แต่มีพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาหนึ่งคน นางจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก แต่ถ้านางมีสองคน หรือมีมากกว่าสองคน พวกนางก็จะมีสิทธิได้รับมรดกสองในสามส่วนของกองมรดกโดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน

กฎหมายอิสลามเกี่ยวกับสิทธิของพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาในกองมรดก

(๑) พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่น้องหญิงแต่บิดาหนึ่งคน ถ้านางมีหลายคน พวกนางจะมีสิทธิได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก โดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน

(๒) พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับส่วนที่เหลือร่วมกัน ในกรณีเจ้ามรดกมีพี่น้องชายร่วมแต่บิดาด้วย ซึ่งรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

(๓) พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกมีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน

(๔) พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับส่วนที่เหลือ ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาเหมือนกัน ยกเว้นในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดา ในกรณีเจ้ามรดกมีพี่น้องชายร่วมแต่บิดาด้วย เนื่องจากในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้อธิบายเรื่องในหัวข้ออื่น แต่กฎหมายอิสลามส่วนมากจะอธิบายเรื่องนี้ในข้อนี้ด้วย และกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับพี่น้องร่วมแต่บิดาอยู่ร่วมกับพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ ซึ่งพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกมีพี่น้องร่วมบิดามารดาหนึ่งคน และกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดา ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานหญิงสายชาย แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ด้วย ซึ่งพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับส่วนที่เหลือของกองมรดก

มาตรา ๑๒๑ ส่วนของพี่น้องร่วมแต่มารดา

เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่มีผู้สืบสันดาน ไม่มีบิดา ไม่มีปู่ ไม่มีพี่น้องชายร่วมบิดามารดา หรือไม่มีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา ซึ่งพี่น้องชายร่วมแต่มารดาหนึ่งคนหรือพี่น้องหญิงร่วมแต่มารดาหนึ่งคนจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก แต่ถ้าพี่น้องร่วมแต่มารดาเดียวกันสองคนหรือมากกว่าสองคนจะมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกโดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับสิทธิของพี่น้องหญิงร่วมแต่มารดาในกองมรดก

พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกในกรณีเจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว และได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกในกรณีเจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้หลายคน แต่ต้องไม่มีบิดา ปู่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายชาย บุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายจนสุดสาย

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดสิทธิของพี่น้องร่วมแต่มารดาเหมือนกัน ยกเว้นกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้กำหนดเกี่ยวกับพี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับมรดกต้องไม่มี ผู้สืบสันดาน บิดา ปู่ ไม่มีพี่น้องชายร่วม บิดามารดา หรือพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา แต่กฎหมายอิสลามได้กำหนดเกี่ยวกับพี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับมรดกต้องไม่มี ผู้สืบสันดาน บิดา และผู้สืบสายโลหิตขึ้นไปที่เป็นเพศชายจนสุดสายเท่านั้น ส่วนพี่น้องชายร่วมบิดามารดา และพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา ไม่สามารถกันสิทธิพี่น้องร่วมแต่มารดาได้

มาตรา ๑๒๒ การร่วมส่วนของพี่น้องชายร่วมบิดามารดา

(๑) เมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีพี่น้องชายร่วมบิดามารดาหนึ่งคน หรือมากกว่าหนึ่งคน อยู่ร่วมกับพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคน บุคคลเหล่านี้จะมีสิทธิได้รับมรดกส่วนที่เหลือร่วมกันโดยแบ่งให้ชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน และเมื่อเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีพี่น้องชายร่วมแต่บิดาหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคน อยู่ร่วมกับพี่น้องหญิงร่วมแต่บิดาหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคน บุคคลเหล่านี้ก็จะมีสิทธิได้รับมรดกส่วนที่เหลือร่วมกันโดยแบ่งให้ชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

(๒) แม้ความต้องการใช้บทบัญญัติดังต่อไปนี้ ถ้าทายาทประเภทที่หนึ่ง (ทายาทที่รับมรดกส่วนที่จำกัด) ได้รับสิทธิไปหมดแล้ว และกองมรดกไม่มีเหลือ ซึ่งพี่น้องชายร่วมบิดามารดาจะมีสิทธิได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกร่วมกับพี่น้องร่วมแต่มารดาโดยแบ่งส่วนเท่าๆกัน

กฎหมายอิสลามได้บรรยายเรื่องนี้ ในหัวข้อของตัวเองแล้ว

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายบรรยายเรื่องเหมือนกัน ยกเว้นกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้แยกอธิบายในมาตราต่างหาก แต่กฎหมายอิสลามส่วนมากจะอธิบายในชื่อของตัวเอง ไม่ได้แยกอธิบายเช่นนี้

มาตรา ๑๒๓ การกันระหว่างทายาท

การกันระหว่างทายาทที่ได้รับมรดกต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(ก) ทายาทที่ใกล้กับผู้ตายย่อมที่จะกันทายาทที่ห่างไกลกว่า

(ข) ทายาทร่วมบิดามารดาย่อมที่จะกันทายาทร่วมแต่บิดา หรือร่วมแต่มารดา

(ค) ผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายโดยผ่านบุคคลอื่น ผู้นั้นจะถูกกันด้วยบุคคลอื่นนั้นยกเว้นกรณีมารดากับบุตรนาง

(ง) ทายาทที่ถูกกันด้วยกรณีเฉพาะจากการรับมรดก จะไม่สามารถกันบุคคลอื่นในการรับมรดกอีกต่อไป

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับการกันระหว่างทายาท

(๑) ทายาทที่ใกล้กับผู้ตายย่อมที่จะกันทายาทที่ห่างไกลกว่า เช่น บิดากันปู่ในการรับมรดก เพราะบิดามีความใกล้กับผู้ตายมากกว่า

(๒) ทายาทร่วมบิดามารดาย่อมที่จะกันทายาทร่วมแต่บิดา แต่ไม่กันทายาทร่วมแต่มารดา

(๓) ผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายโดยผ่านบุคคลอื่น ผู้นั้นจะถูกกันด้วยบุคคลอื่นนั้นยกเว้นในกรณีมารดากับบุตรนาง เช่น บิดากันพี่น้องในการรับมรดก เพราะพี่น้องเกี่ยวข้องกับผู้ตายโดยผ่านบิดา ยกเว้นมารดากับบุตรนาง หมายความว่า มารดาไม่สามารถกันพี่น้องร่วมแต่มารดาได้ ถึงแม้พี่น้องร่วมแต่มารดาจะเกี่ยวข้องกับผู้ตายโดยผ่านมารดา

(๔) ทายาทที่ถูกกันด้วยกรณีเฉพาะจากการรับมรดก จะไม่สามารถกันบุคคลอื่นในการรับมรดกอีกต่อไป เช่น บุตรชายฆ่าบิดาโดยเจตนา บุตรชายถูกกันด้วยเฉพาะจากการรับมรดก และบุตรชายคนนั้นจะไม่สามารถกันทายาทได้อีกต่อไป

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้อธิบายเกี่ยวกับการกันระหว่างทายาทเหมือนกัน ยกเว้นกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้กำหนดทายาทร่วมแต่มารดาถูกกันด้วยทายาทร่วมบิดามารดา แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้กล่าวคือทายาทร่วมบิดามารดาไม่สามารถกันทายาทร่วมแต่มารดาได้

มาตรา ๑๒๔ ทายาทประเภทสอง

ทายาทประเภทสอง คือ การรับมรดกส่วนที่เหลือหลังจากทายาทประเภทหนึ่งได้รับมรดกตามสัดส่วนที่กำหนดแล้ว สอดคล้องกับบทบัญญัติดังต่อไปนี้ การรับมรดกประเภทสอง จะแบ่งเป็น การรับส่วนที่เหลือด้วยตนเอง การรับส่วนที่เหลือด้วยผู้อื่น และการรับส่วนที่เหลือพร้อมผู้อื่น

มาตรา ๑๒๕ การรับส่วนที่เหลือด้วยตนเอง

ทายาทที่จะกล่าวดังต่อไปนี้ คือ ผู้ที่รับมรดกส่วนที่เหลือด้วยตนเอง

- (ก) ผู้สืบสันดานเพศชายจากสายชายของเจ้ามรดก และผู้สืบสันดานชายสายชายที่ถัดลงมา
- (ข) บรรพบุรุษเพศชายจากสายชายของเจ้ามรดก และผู้สืบสายโลหิตขึ้นไป
- (ค) พี่น้องชายของเจ้ามรดกที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และผู้สืบสันดานชายถัดลงมาของบุคคลเหล่านั้น
- (ง) พี่น้องชายของบิดาของเจ้ามรดกที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และผู้สืบสันดานชายถัดลงมาของบุคคลเหล่านั้น

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับทายาทที่รับมรดกส่วนที่เหลือด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้สืบสันดานเพศชายจากสายชายของเจ้ามรดก และผู้สืบสันดานชายสายชายที่ถัดลงมา
- (๒) บรรพบุรุษเพศชายจากสายชายของเจ้ามรดก และผู้สืบสายโลหิตขึ้นไป
- (๓) พี่น้องชายของเจ้ามรดกที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และผู้สืบสันดานชายถัดลงมาของบุคคลเหล่านั้น
- (๔) พี่น้องชายของบิดาของเจ้ามรดกที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และผู้สืบสันดานชายถัดลงมาของบุคคลเหล่านั้น

ชื่อเหมือนและชื่อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายอธิบายเกี่ยวกับเรื่องทายาทรับมรดกด้วยตนเองเหมือนกัน

มาตรา ๑๒๖ การรับส่วนที่เหลือด้วยผู้อื่น

ทายาทที่กล่าวดังต่อไปนี้ คือ ทายาทที่รับส่วนที่เหลือด้วยผู้อื่น

- (ก) เมื่อบุตรหญิงอยู่พร้อมกับบุตรชาย
- (ข) เมื่อหลานหญิงสายชายอยู่พร้อมกับหลานชายสายชาย
- (ค) เมื่อพี่น้องหญิงที่ร่วมบิดามารดาอยู่พร้อมกับพี่น้องชายที่ร่วมบิดามารดา
- (ง) เมื่อพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่บิดาอยู่พร้อมกับพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่บิดา

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับทายาทที่รับส่วนที่เหลือด้วยผู้อื่น ดังต่อไปนี้

- (๑) เมื่อบุตรหญิงอยู่พร้อมกับบุตรชาย
- (๒) เมื่อหลานหญิงสายชายอยู่พร้อมกับหลานชายสายชาย
- (๓) เมื่อพี่น้องหญิงที่ร่วมบิดามารดาอยู่พร้อมกับพี่น้องชายที่ร่วมบิดามารดา
- (๔) เมื่อพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่บิดาอยู่พร้อมกับพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่บิดา

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายอธิบายเกี่ยวกับเรื่องทายาทรับมรดกส่วนที่เหลือด้วยผู้อื่นเหมือนกัน

มาตรา ๑๒๗ การรับส่วนที่เหลือพร้อมผู้อื่น

การรับส่วนที่เหลือพร้อมผู้อื่น คือ เมื่อพี่น้องหญิงที่ร่วมบิดามารดา หรือพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่บิดาอยู่พร้อมกับบุตรหญิง หรือหลานหญิงสายชาย หรือผู้สืบสันดานหญิงสายชายที่อยู่ระดับถัดลงมา

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับทายาทที่รับส่วนที่เหลือพร้อมผู้อื่น

การรับส่วนที่เหลือพร้อมผู้อื่น คือ เมื่อพี่น้องหญิงที่ร่วมบิดามารดา หรือพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่บิดาอยู่พร้อมกับบุตรหญิง หรือหลานหญิงสายชาย หรือผู้สืบสันดานหญิงสายชายที่อยู่ระดับถัดลงมา

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายอธิบายเกี่ยวกับเรื่องทายาทรับมรดกส่วนที่เหลือพร้อมผู้อื่นเหมือนกัน

มาตรา ๑๒๘ ลำดับความสำคัญระหว่างทายาทประเภทที่สอง

กฎเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เป็นการกำหนดลำดับความสำคัญในการรับมรดกของทายาทประเภทที่สอง

(ก) เอาลำดับเครือญาติที่ใกล้กว่าก่อนเครือญาติที่ไกลกว่า

(ข) เอาพี่น้องที่ร่วมบิดามารดาก่อนพี่น้องที่ไม่ร่วมบิดามารดา

(ค) ถ้าทายาทประเภทสองเท่าเทียมกัน ด้านความเข้มข้นของเลือด และระดับชั้นเท่าๆกัน ซึ่งมรดกต้องแบ่งทั้งหมด หรือแบ่งส่วนที่เหลือเท่าๆกัน โดยใช้หลักเกณฑ์ชายรับสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

กฎหมายอิสลามวางกฎเกณฑ์เป็นการกำหนดลำดับความสำคัญในการรับมรดกของทายาทประเภทที่สอง

(๑) เอาลำดับเครือญาติที่ใกล้กว่าก่อนเครือญาติที่ไกลกว่า เช่น บุตรชายก่อนหลานชายสายชาย เพราะบุตรชายอยู่ใกล้กว่า

(๒) เอาพี่น้องที่ร่วมบิดามารดาก่อนพี่น้องที่ไม่ร่วมบิดามารดา เช่น พี่น้องชายร่วมบิดามารดาก่อนพี่น้องร่วมแต่บิดา

(๓) ถ้าทายาทประเภทสองเท่าเทียมกัน ด้านความเข้มข้นของเลือด และระดับชั้นเท่าๆกัน ซึ่งมรดกต้องแบ่งทั้งหมด หรือแบ่งส่วนที่เหลือเท่าๆกัน โดยใช้หลักเกณฑ์ชายรับสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน เช่น มีหลานชายสองคน

มาตรา ๑๒๙ ลดส่วนได้รับ

เมื่อจำนวนส่วนของทายาทเพิ่มมากกว่าจำนวนของฐานโยทัยในวิธีการแบ่งมรดก ซึ่งถือว่าส่วนได้ของทายาทจะลดลงตามจำนวนที่เหมาะสมของแต่ละคน

กฎหมายอิสลามได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการลดส่วนได้รับของทายาทเช่นเดียวกัน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้บรรยายเรื่องนี้เหมือนกัน

มาตรา ๑๓๐ คินกลับส่วนที่เหลือ

เมื่อทายาทประเภทหนึ่งรับมรดกตามสัดส่วนที่กำหนดไว้แล้ว แต่กองมรดกยังมีเหลือ และทายาทประเภทสองไม่มี กรณีนี้ต้องคินส่วนมรดกที่เหลือกลับให้ทายาทประเภทหนึ่งตามจำนวนที่เหมาะสมของแต่ละคน ซึ่งในกรณีใดๆก็ตาม สามีหรือภริยาจะไม่มีสิทธิในการรับส่วนเหลือนั้น หากเจ้ามรดกมีทายาทประเภทหนึ่ง หรือประเภทสาม

กฎหมายอิสลามได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการคินกลับส่วนที่เหลือให้แก่ทายาทเช่นเดียวกัน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้บรรยายเรื่องนี้เหมือนกัน

มาตรา ๑๓๑ ทายาทประเภทที่สาม คือ

- (ก) บุตรของบุตรหญิง บุตรของหลานหญิงสายชาย และผู้สืบสันดานของบุคคลเหล่านั้นถัดลงมาจนสุดสาย
- (ข) ตาไม่ถูกต้อง (บิดาของมารดา) ยายไม่ถูกต้อง (มารดาของตา)
- (ค) บุตรของพี่น้องหญิง บุตรหญิงของพี่น้องชาย บุตรชายของพี่น้องชายที่ร่วมแต่มารดาเดียวกัน และผู้สืบสันดานของบุคคลเหล่านี้ที่ถัดลงมาจนสุดสาย
- (ง) ป้า น้ำ อา ที่ร่วมบิดามารดาเดียวกัน และ น้ำ ที่ร่วมแต่มารดา

กฎหมายอิสลามอธิบายเรื่องทายาทประเภทสาม ดังต่อไปนี้

- (๑) กลุ่มผู้สืบสันดาน ได้แก่ ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของเจ้ามรดกจนสุดสาย หรือผู้สืบสันดานของหลายหญิงสายชายของเจ้ามรดกจนสุดสาย
- (๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิต ได้แก่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ไม่ได้เป็นทายาทประเภทหนึ่ง หรือประเภทสองจนสุดสาย

(๓) กลุ่มพี่น้อง ได้แก่ บุตรหญิงของพี่น้องชาย ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของพี่น้องชายจนสุดสาย ผู้สืบสันดานของพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาจนสุดสาย

(๔) กลุ่มลุง ป้า น้า อา ได้แก่ พี่น้องชายของบิดารวมแต่มารดา บุตรหญิงของพี่น้องชายของบิดา พี่น้องหญิงของบิดา พี่น้องหญิงของมารดา และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบุคคลเหล่านั้นจนสุดสาย

กฎหมายอิสลามได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการลดส่วนได้รับของทายาทเช่นเดียวกัน

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้บรรยายเรื่องนี้เหมือนกัน ยกเว้นกฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ยาวกว่า และละเอียดกว่า เช่น กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้อธิบาย (ข) ในมาตรานี้ ตาไม่ถูกต้อง (บิดาของมารดา) ยายไม่ถูกต้อง (มารดาของตา) แต่กฎหมายอิสลามได้บรรยายเรื่องนี้ละเอียดกว่า โดยมี คำว่าจนสุดสาย จะครอบคลุมทั้งหมด เช่น มารดาของตา บิดาของตา เป็นต้น

มาตรา ๑๓๒ จำนวนส่วนและวิธีการแบ่งมรดก

เมื่อทายาทประเภทหนึ่ง และทายาทประเภทสองไม่มี ซึ่งทายาทประเภทสามจะมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด และจะแบ่งให้กัน ตามที่ระบุในมาตรา ๑๒๓ , ๑๒๘

กฎหมายอิสลามได้บรรยายเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งมรดกให้กับทายาทประเภทสาม

ทายาทประเภทสามจะมีสิทธิได้รับมรดก ในกรณีเจ้ามรดกต้องไม่มีทายาทประเภทหนึ่ง และทายาทประเภทสอง จึงทายาทประเภทนี้จะมีสิทธิได้รับมรดกได้

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้บรรยายเรื่องนี้เหมือนกัน ยกเว้นวิธีการแบ่งมรดกเท่านั้น บางประเทศจะยึดแนวคิดของ (อัล ฮานาฟี) และบางประเทศจะยึดแนวคิดของ (ฮัซ ซาฟีอีย) เช่น ประเทศไทยจะยึดแนวคิดของ (ฮัซ ซาฟีอีย) ส่วนวิธีการแบ่งมรดกให้แก่ทายาทประเภทสาม ซึ่งกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ได้ยึดแนวคิดของ (อัล ฮานาฟี) เป็นกฎเกณฑ์ในการแบ่งมรดกให้แก่ทายาทประเภทนี้ โดยปฏิบัติตามที่อธิบายในมาตรา ๑๒๓ , ๑๒๘

มาตรา ๑๓๓ จัดการมรดก

การจัดการมรดกของผู้ตาย เพื่อดำเนินในการชำระสิ่งต่างๆจะตกแก่ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้จัดการโดยพินัยกรรม ถ้าไม่มีผู้เช่นนั้น ซึ่งจะตกเป็นของทายาทของผู้ตาย หรือจะตกเป็นของผู้ชำระที่แต่งตั้งโดยศาลในการชำระ

กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องเกี่ยวกับการตั้งผู้จัดการมรดก

การจัดการมรดก ซึ่งจะตกเป็นของผู้ถูกแต่งตั้งโดยพินัยกรรมของเจ้ามรดก หรือแต่งตั้งโดยศาลเพื่อจัดการทรัพย์สินมรดกหรือปฏิบัติการกิจที่มอบหมาย

ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร จะตกเป็นของวลี หรือในกรณีไม่มีผู้จัดการมรดกหรือไม่มีวลี จะตกเป็นของทายาทที่ได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น ซึ่งมีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายมรดกให้แก่ผู้มีสิทธิรับมรดก

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้กำหนดผู้จัดการมรดกเหมือนกัน ยกเว้นกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้กล่าวถึงวลี ในกรณีไม่มีผู้จัดการมรดก แต่กฎหมายอิสลามได้กล่าวถึงวลี ในกรณีไม่มีผู้จัดการมรดกก่อนทายาทอื่น

มาตรา ๑๓๔ แนวคิด(มัชฮับ)ที่ยึดถือในการบังคับ

(ก) ทุกๆคำร้องที่ยื่นเพื่อยืนยันความถูกต้องของพินัยกรรม หรือการชำระมรดกของผู้ตาย และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องการแต่งตั้งผู้ชำระมรดก หรือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ชำระมรดก หรือผู้ดำเนินการเรื่องพินัยกรรม ซึ่งศาลจะดำเนินการตามแนวคิด (มัชฮับ)ของผู้ตายเป็นหลัก

(ข) ถ้าแนวคิด (มัชฮับ)ของผู้ตายไม่ปรากฏ ซึ่งศาลจะยึดถือแนวคิด (มัชฮับ)ของฮัซซาฟีอียี่เป็นหลักพร้อมปฏิบัติตามกฎระเบียบเฉพาะของการดำเนินตามกฎหมายนี้

กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องแนวคิดที่ยึดถือ กล่าวคือ

คำร้องเกี่ยวกับความถูกต้องของพินัยกรรม การแบ่งตามพินัยกรรม หรือเรื่องกองมรดก การแบ่งมรดก จะยึดถือแนวคิด (มัชฮับ)หรือศาสนาของผู้ตายเป็นหลัก

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้อธิบายเรื่องนี้เหมือนกัน แต่การใช้กฎหมายอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนใต้ ในเรื่องเกี่ยวกับพินัยกรรม หรือเกี่ยวกับมรดก โดยจะยึดถือแนวคิด (มัชฮับ) และศาสนาของกลุ่มความเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้ยึดถือแนวคิด (มัชฮับ) และศาสนาของผู้ตาย กรณีการยึดแนวคิด (มัชฮับ) หรือศาสนาของกลุ่มความเป็นหลักแล้ว เป็นการแบ่งพินัยกรรมหรือแบ่งมรดกที่ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม

มาตรา ๑๓๕ สิทธิเกี่ยวกับกองมรดก

มรดกของผู้ตายต้องจ่ายตามความจำเป็นที่กำหนดไว้ ตามลำดับต่อไปนี้

- (ก) ภาษีที่ค้างจ่าย
- (ข) ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพที่เหมาะสม
- (ค) ค่าใช้จ่ายในการทำให้พินัยกรรมถูกต้อง ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ และค่าใช้จ่ายทางคดีอื่นๆ
- (ง) ชำระหนี้สินของผู้ตาย
- (จ) ชำระพินัยกรรมไม่เกินหนึ่งในสามจากกองมรดก
- (ฉ) ค่าสินสอดที่ค้างจ่าย
- (ช) แบ่งมรดกแก่ทายาท

กฎหมายอิสลามได้อธิบายสิทธิเกี่ยวกับมรดก เรียงตามลำดับตามแนวคิดของอัช ชาฟีอีย์ ดังนี้

- (๑) ชำระหนี้สินหรือการใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์
- (๒) ค่าใช้จ่ายจัดการศพที่เหมาะสม
- (๓) ชำระหนี้สินหรือการใช้จ่ายอื่นนอกจากหนี้สินหรือใช้จ่ายอื่นตาม (๑)
- (๔) ดำเนินตามพินัยกรรม แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในสามจากกองมรดก

(๕) แบ่งมรดกให้แก่ทายาท

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้อธิบายสิทธิเกี่ยวกับมรดกถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม แต่ลำดับเรียงความสำคัญไม่เหมือนกัน เพราะในกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้เรียงตามลำดับตามแนวคิดของ (อัช ซาฟีย์)

มาตรา ๑๓๖ ความรับผิดชอบของทายาททางกฎหมาย

ทายาทต้องรับผิดชอบทางกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้สิน ซึ่งต้องชำระไม่เกินจำนวนมรดกที่มีอยู่ และทายาททุกคนต้องรับผิดชอบทางกฎหมายในการชำระหนี้สินของผู้ตาย โดยทุกคนต้องชำระไม่เกินจำนวนมรดกที่เขาควรได้รับจากกองมรดก

กฎหมายอิสลามอธิบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของทายาททางกฎหมาย

ทายาทของผู้ตายต้องรับผิดชอบหนี้สินของผู้ตายไปพร้อมกับทรัพย์สิน แต่เพื่อความเป็นธรรมกฎหมายจึงมีขอบเขตความรับผิดชอบไว้เพียงไม่เกินมูลค่าของมรดกที่ตนได้รับมา เช่น ทายาทรับที่ดินมรดกมูลค่า ๑ ล้านบาทและหนี้สินจำนวน ๑.๕ ล้านบาท เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกชำระหนี้ทางกฎหมายจากทายาทได้เพียงเท่ามูลค่าของที่ดิน คือ ๑ ล้านบาทเท่านั้น ส่วนที่เหลือผู้ตายต้องรับผิดชอบทางศาสนา

ข้อเหมือนและข้อแตกต่าง

ทั้งสองกฎหมายได้อธิบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของทายาททางกฎหมายเหมือนกัน

ตารางการแสดงการรับมรดกของทายาทประเภทหนึ่ง (อัครหาบุลพบุรุษ)
ตามหลักกฎหมายอิสลาม

ลำดับ	ทายาท หรือ ส่วนได้	คำย่อ	ถูกกัน โดย	ส่วนได้						ส่วนที่ เหลือ
				๑/๒	๑/๓ (๑/๓ ที่ เหลือ)	๒/๓	๑/๔	๑/๖	๑/๘	
				ส/บุญ/ ลญ/พญ บิม/พญบิ	ม/พจนม/ พญม	บุญ/ลญ/ พญบิม/ พญบิ	ส / ภ	บิ/ป/ม/ ลญ/พญ บิ/พจนม/ พญม	ภ	
๑	สามี	ส		กรณี ภ ไม่มี บล			กรณี ภ มีบล			
๒	ภรรยา	ภ					กรณี ส ไม่ มีบล		กรณี ส มีบล	
๓	บุตรหญิง	บุญ		คนเดียว		มี ๒ คนขึ้นไป				กรณีอยู่ กับบข
๔	หลานหญิงสาย ชาย	ลญ	บข บุญมาก ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่ ลข	คนเดียวไม่มี บุญ		มี ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่มี บุญ		กรณีมีบุญ ๑ คน		กรณีอยู่กับลข
๕	บิดา	บิ						กรณีมีบลข		กรณีไม่บล หรือมีบลญ จะรับ +๑/๖
๖	มารดา	ม			ไม่มีบลหรือ พจนมี ๑ คน หรือไม่มี และได้รับ ๑/๓ ที่เหลือ กรณี มี บิ ม และคู่สมรส คนใดคนหนึ่ง			กรณีมีบลหรือ มีพจน ๒ คน ขึ้นไป		
๗	ปู่	ป	บิ / ม					กรณีมีบลข และไม่มีบิ		กรณีไม่บล หรือมีบลญ จะรับ +๑/๖
๘	ยาย	ย	ม					ไม่ถูกกัน		
๙	พี่น้องหญิงร่วม บิดามารดา	พญบิม	บข / ลข / บิ	คนเดียวไม่มี มีบล		มี ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่มีบล		คนเดียว		กรณีมีพจน บิมหรือ บลญ
๑๐	พี่น้องหญิงร่วม แต่บิดา	พญบิ	บข / ลข / บิ / พจนบิม / ๒ พญ บิม กรณีไม่ มี พจนบิ	คนเดียวไม่มี มีบลหรือ พญบิม		มี ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่มีบล หรือ พญบิม		กรณีมีพญ บิม ๑ คน แต่ ไม่พจนบิ		กรณีมีพจนบิ หรือ บลญ
๑๑	พี่น้องชายร่วม	พจนม	บิ / ป / บข		มี ๒ คนขึ้นไป					
๑๒	แต่มารดา พี่น้องหญิงร่วม แม่มารดา	พญม	/ ลข / บญ / ลญ							

ตารางแสดงการรับมรดกของทายาทประเภทหนึ่ง (อัชหาบุลพुरुฏ)										
ตามหลักกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓										
ลำดับ	ทายาท หรือ ส่วนได้	คำย่อ	ถูกกัน โดย	ส่วนได้						
				๑/๒	๑/๓ (๑/๓ ที่ เหลือ)	๒/๓	๑/๔	๑/๖	๑/๘	ส่วน ที่ เหลือ
				ส/บญ/ลญ/ พญบิม/ พญบิ	ม/พนชม/ พญม	บญ/ลญ/ พญบิม/ พญบิ	ส / ภ	ปิ/ป/ม/ ลญ/พญ บิ/พนชม/ พญม	ภ	บญ/ ลญ/ บิ/ป/ พญ บิม/ พญ บิ
๑	สามี	ส		กรณี ภ ไม่มี บล			กรณี ภ มีบล			
๒	ภริยา	ภ					กรณี ส ไม่มี มีบล		กรณี ส มีบล	
๓	บุตรหญิง	บญ		คนเดียว		มี ๒ คนขึ้นไป				กรณีอยู่ กับบช
๔	หลานหญิงสาย ชาย	ลญ	บช บญมาก ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่ ลช	คนเดียวไม่มีบล		มี ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่มี บญ		กรณีมีบล ๑ คน		กรณีอยู่ กับบล
๕	บิดา	บิ						กรณีมีบลช		มีบลญ จะรับ +๑/๖ หรือ กรณีไม่ มีบล
๖	มารดา	ม			ไม่มีบลหรือพน มี ๑ คน หรือไม่มี และได้รับ ๑/๓ ที่เหลือ กรณี มี บิ ม และคู่ สมรสคนใดคน หนึ่ง			กรณีมีบลหรือ มีพน ๒ คน ขึ้นไป		
๗	ปู่	ป	บิ / ม					กรณีมีบลช และไม่มีบิ		มีบลญ จะรับ +๑/๖ หรือ กรณีไม่ มีบล
๘	ยาย	ย	ม					ไม่ถูกกัน		
๙	พี่น้องหญิงร่วม บิดามารดา	พญบิม	บช / ลช / บิ	คนเดียวไม่มีบล		มี ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่มีบล		คนเดียว		กรณีมี พนชบิม หรือ กรณี มีบลญ

๑๐	พี่น้องหญิงร่วมแต่บิดา	พณฺณบิ	บช / ลช / บิ / พนชบิม / ๒ พนญบิม กรณีไม่มี พนชบิ	คนเดียวไม่มีบลหรือพณญบิม		มี ๒ คนขึ้นไป กรณีไม่มีบลหรือ พนญบิม		กรณีมีพณญบิม ๑ คนแต่ไม่พนชบิ		กรณีมี พนชบิ หรือ กรณีมี บล
๑๑	พี่น้องชายร่วม	พนชม	บิ / ป / บช /		มี ๒ คนขึ้นไป					
๑๒	แต่มารดา พี่น้องหญิงร่วมแมมารดา	พณญม	ลช / บญ / ลญ / พนชบิม/พณญบิม							

หมายเหตุ :

(๑) กรณีแรกเงาสีเขียวหมายความว่ากฎหมายอิสลามมีการระบุ แต่กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้มีการระบุด้วย

(๒) กรณีแรกเงาสีส้มหมายความว่ากฎหมายอิสลามไม่ได้มีการระบุ แต่กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ มีการระบุ

สำนักงานการต่างประเทศ

บทที่ ๓

วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบ

จากการศึกษากฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ของประเทศฟิลิปปินส์ และกฎหมายอิสลามได้พบประเด็นหลายประเด็นที่จะวิเคราะห์ได้ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

(๑) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ อธิบายเกี่ยวกับทายาทประเภทหนึ่ง ในมาตรา ๑๑๐ โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นทายาทประเภทหนึ่งด้วย ทั้งๆที่ฆ่าคือ มารดาของบิดา ซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งด้วย แต่ในมาตรา ๑๑๖ เมื่อเวลาอธิบายส่วนของทายาท ได้อธิบายส่วนของย่าด้วยในการรับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก อันนี้เป็นการบกพร่องในการระบุทายาทประเภทหนึ่งของมาตรา ๑๑๐ โดยไม่ได้บรรยายทายาทประเภทหนึ่งทั้งหมด และตรงกันข้ามกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ในมาตรา ๑๑๐ โดยระบุว่าเป็นทายาทประเภทหนึ่ง แต่เมื่อเวลาอธิบายส่วนของทายาทในมาตรา ๑๑๖ ซึ่งไม่ได้อธิบายส่วนของยายในการรับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกด้วย อันนี้ก็เป็นการบกพร่องของกฎหมายนี้เช่นกัน

(๒) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ อธิบายเกี่ยวกับส่วนของสามีและภรรยา ในมาตรา ๑๑๑ และมาตรา ๑๑๒ โดยบรรยายเหมือนกับกฎหมายอิสลามทุกประการ อันนี้เป็นข้อดีของกฎหมาย พี ดี ที่บรรยายส่วนของสามีและภรรยาไม่ต่างกับกฎหมายอิสลาม

(๓) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ อธิบายส่วนของทายาทในมาตรา ๑๑๓ โดยอธิบายส่วนของบิดาในการรับมรดก ซึ่งไม่ได้อธิบายกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานมีแต่บิดา ไม่ได้บรรยายส่วนของบิดามีหรือไม่ แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานด้วย ซึ่งบิดาจะมีสิทธิได้รับมรดกส่วนที่เหลือของกองมรดก อันนี้จะชี้ให้เห็นว่ากฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่มีความละเอียดในการเขียนมาตรานี้ขึ้นมา จึงทำให้มาตรานี้ไม่มีส่วนของบิดาในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน ถ้าเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่มีผู้สืบสันดานแล้ว ตามกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ บิดาไม่มีส่วนที่ชัดเจน อาจจะทำให้ส่วนของบิดานั้นไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลามก็ได้ ซึ่งเป็นความผิดพลาดของกฎหมายนี้ที่มุสลิมทุกคนรับไม่ได้ แต่ตามกฎหมายอิสลามแล้วได้อธิบายเรื่องอย่างชัดเจน กล่าวคือ บิดามีสิทธิรับมรดกส่วนที่เหลือของกองมรดก ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน

(๔) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ อธิบายเรื่องเกี่ยวกับส่วนของมารดาในกรณีได้รับหนึ่งในสามหรือได้รับหนึ่งในหก แต่ไม่ได้อธิบายในกรณีเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมี บิดา มารดา และคู่สมรสคนใดคนหนึ่ง แต่กฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ด้วย ซึ่งมารดามีสิทธิได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกที่เหลือจากการหักส่วนของคู่สมรสเพราะรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ยกเว้นจากกฎเกณฑ์ทั่วไป อันนี้ก็เป็นความไม่ละเอียดและไม่รอบคอบของกฎหมาย พี ดี อีกที่หนึ่ง เพราะถ้าเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีบิดา มารดา และคู่สมรสคนใดคนหนึ่ง ในกรณีนี้ตามกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้ระบุเกี่ยวกับส่วนของมารดา จึงทำให้คำพิพากษาของศาลซารีอะห์ภายใต้กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ อาจจะออกกฎหมายที่ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นการบกพร่องของกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ในการแบ่งมรดกของอิสลามศาสนิกในประเทศฟิลิปปินส์

(๕) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้อธิบายเกี่ยวกับหลานหญิงสายชายในกรณีนางอยู่กับหลานชายสายชาย ซึ่งนางจะได้รับมรดกส่วนที่เหลือน่วมกับหลานชายสาย แต่ตามกฎหมายอิสลามได้อธิบายเรื่องนี้ด้วย จึงจะชี้ให้เห็นอีกจุดหนึ่งของความไม่สมบูรณ์ของกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ในประเทศฟิลิปปินส์ เพราะถ้าเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีหลานหญิงสายชายอยู่ร่วมกับหลานชายสายชาย ตามกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ได้ระบุเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายด้วย จึงทำให้หลานหญิงสายชายในกรณีนี้ไม่มีส่วนของนางเลย อาจจะทำให้ส่วนของนางนั้นไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม

(๖) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ อธิบายเกี่ยวกับสิทธิของพี่น้องร่วมแต่มารดา ในมาตรา ๑๒๑ โดยกฎหมายนี้ได้อธิบายพี่น้องร่วมแต่มารดาจะมีสิทธิได้รับมรดก เมื่อเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน บิดา ปู่ พี่น้องชายร่วมบิดามารดา หรือพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา แต่ตามหลักกฎหมายอิสลามอธิบายเรื่องนี้โดยกล่าวว่า พี่น้องร่วมแต่มารดาจะมีสิทธิได้รับมรดก เมื่อเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดาน บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายจนสุดสาย อันนี้เป็นอีกส่วนหนึ่งของกฎหมายนี้ที่เห็นความไม่สมบูรณ์และขัดต่อหลักกฎหมายอิสลามเพราะพี่น้องชายร่วมบิดามารดา และพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาไม่สามารถกันพี่น้องร่วมแต่มารดาได้ เนื่องจากพี่น้องร่วมแต่มารดาเป็นทายาทประเภทหนึ่ง ส่วนพี่น้องชายร่วมบิดามารดาเป็นทายาทประเภทสองซึ่งตามหลักเกณฑ์ของการกัน ทายาทประเภทสองไม่สามารถกันทายาทประเภทหนึ่งได้ ถ้าทายาทนั้นอยู่ระดับเดียวกัน ถ้าเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยมีพี่น้องร่วมแต่มารดาอยู่ร่วมกับพี่น้องร่วมบิดามารดา ซึ่งตามกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ พี่น้องร่วมแต่มารดาจะไม่มีสิทธิได้รับมรดกเลย แต่ตามหลักกฎหมายอิสลามที่ถูกต้อง พี่น้องร่วมแต่มารดามีสิทธิในกองมรดกด้วย

(๗) กฎหมาย พื ดี ๑๐๘๓ อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดที่ยึดถือของผู้ตาย ในมาตรา ๑๓๔ ซึ่งมาตรานี้ได้ระบุอย่างชัดเจนในกรณีที่มีการขัดแย้งระหว่างทายาทเกี่ยวกับแนวคิดหรือศาสนาโดยจะยึดถือแนวคิดหรือศาสนาของผู้ตายเป็นหลัก มาตรานี้เป็นที่ยอมรับและเป็นความถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลามที่แท้จริง ไม่เหมือนกฎหมายอิสลามที่ใช้ใน ๔ จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยในเรื่องนี้โดยจะดูแนวคิดหรือศาสนาของโจทก์และจำเลยเป็นหลัก ทั้งๆ เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

สำนักงานการต่างประเทศ

บทที่ ๔

แนวทางแก้ปัญหา การประยุกต์ หรือแนวทางปรับปรุง ข้อดีข้อเสียของ (ข้อเหมือนและข้อแตกต่างระหว่างบทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกและการสืบมรดกอิสลาม และกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓) หลังจากศึกษาวิเคราะห์บทที่แล้ว ซึ่งพอจะสรุปดังต่อไปนี้

(๑) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ ไม่ใช่กฎหมายที่สมบูรณ์จนทำให้มุสลิมในประเทศฟิลิปปินส์มีความรู้สึกไม่มั่นใจในบทบัญญัติของกฎหมายนี้ เรื่องนี้มุสลิมในประเทศฟิลิปปินส์มีความตระหนักเสมอ แต่พวกเขาก็ตอบในเสียงเดียวกันว่า กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ แม้ว่าจะไม่มีความสมบูรณ์ทุกๆด้าน แต่พวกเขาจะบอกว่า มีประมวณนี้ดีกว่าไม่มีเลย

(๒) ข้อดีของกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ คือ ได้ร่างเป็นประมวณกฎหมายและได้ใช้บังคับในศาลชารีอะห์แก่ชาวมุสลิมของประเทศ ซึ่งมีอีกหลายประเทศที่มีความต้องการจะทำกฎหมายอิสลามเป็นประมวณกฎหมายแต่ไม่สามารถกระทำได้ แต่อย่างไรก็ตามมุสลิมทุกคนมีความภูมิใจที่ประเทศของเขามีศาลชารีอะห์ในการตัดสินคดีและพิจารณาพิพากษาคดีของพวกเขา ทั้งๆที่ไม่สมบูรณ์

(๓) กฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ หลายมาตราที่ขัดต่อหลักการต่อกฎหมายอิสลามนั้น แม้ในชั้นยกร่างกฎหมายไม่ได้ตั้งใจร่างให้ผิดเพี้ยนไปจากหลักการ หรือมีความเร่งรีบจนขาดความรอบคอบ แต่เมื่อมีการประกาศใช้ พี ดี ๑๐๘๓ กฎหมายที่มีข้อบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์นี้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับของคนมุสลิมบางส่วนของประเทศ

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

หลังจากได้ศึกษา สภาพปัญหา ข้อเหมือนข้อแตกต่าง และวิเคราะห์ปัญหา พอจะสรุปได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เป็นบทบัญญัติที่มาจากอัลกุรอาน (คำกล่าวของพระเจ้า) อัลหะดีษ (คำกล่าวของศาสนทูตของพระเจ้า) มติของนักปราชญ์มุสลิม และการเทียบเคียง เมื่อกฎหมายที่บัญญัติขึ้นไม่ตรงกับหลักการดังกล่าวถือว่ากฎหมายนั้นเป็นกฎหมายที่ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม ถึงแม้จะเป็นกฎหมายที่ออกโดยประธานาธิบดีก็ตาม ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมาย พี ดี ๑๐๘๓ และกฎหมายอิสลาม จะเห็นว่าบางมาตราของกฎหมายพี ดี นั้น ไม่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลาม มาตราที่ไม่สอดคล้องกับอิสลามนั้น ทำให้กฎหมาย พี ดี ไม่สมบูรณ์ ไม่ถูกต้อง และครอบคลุม จึงทำให้เกิดความไม่พอใจของมุสลิมบางกลุ่ม มีการต่อต้าน มีการพูดในแง่ลบทำให้ศาลซารีอะห์ในประเทศนี้เป็นที่ไมพอใจของมุสลิมส่วนหนึ่ง และจะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาของชาวมุสลิมทุกคนได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

(๑) จัดทำประมวลวิธีพิจารณาความ และกฎหมายลักษณะพยานขึ้นเฉพาะ เพราะการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ในการพิจารณาคดีได้ใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งถือได้ว่าไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลาม แต่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง ให้รอบคอบ ไม่เร่งรีบจนเกินไป ไม่ยาวจนเกินไป และไม่สั้นจนเกินไป เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของทุกคนโดยเฉพาะคนมุสลิม โดยคำนึงถึงศาลที่มีลักษณะเช่นนี้ในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา เป็นต้น

(๒) เจ้าของสำนวนในคดีอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก ควรเป็นดะโต๊ะยุติธรรม เพราะข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐาน ในการนำสืบพยาน ซึ่งล้วนแล้วต้องใช้พยานหลักฐานที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม และดะโต๊ะยุติธรรมสามารถเรียกพยานเพิ่มเติมถ้าต้องการ

(๓) ที่ประเทศฟิลิปปินส์กฏี หรือดะโต๊ะยุติธรรมให้โอกาสทำงานจนอายุ ๗๐ ปี เหมือนผู้พิพากษาทั่วไป จึงขอให้ทางสำนักงานยุติธรรมพิจารณาอายุเกษียณของดะโต๊ะยุติธรรมให้เท่ากับผู้พิพากษาทั่วไป

เพราะงานอำนวยความสะดวกหรืองานพิจารณาพิพากษาคดียิ่งอายุมากยิ่งขึ้นทำให้ความเชื่อถือและความรอบคอบมากขึ้น

(๔) หากจะมีการขยายการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกทั่วทุกภูมิภาค ในเบื้องต้นไม่ต้องมีตะโตะยุติธรรม (ผู้วินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม) ในศาลทุกจังหวัด แต่ให้อยู่ประจำศาลในภูมิภาค เช่นเดียวกับกรณีของศาลแรงงานกลาง ศาลแรงงานภาค ศาลล้มละลายกลาง และศาลทรัพย์สินทางปัญญา เช่นเดียวกันกับประเทศฟิลิปปินส์การใช้กฎหมายอิสลามในประเทศนี้ไม่จำกัดเฉพาะมุสลิมที่อยู่บนเกาะมินดาเนาทางตะวันออกของประเทศเท่านั้น แต่จะครอบคลุมทั่วประเทศ

(๕) จัดตั้งสำนักงานทะเบียนอิสลามขึ้นมาทำหน้าที่ด้านทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่าหรือเพิกถอนการหย่า และการเปลี่ยนแปลงศาสนาอิสลาม เพื่อให้การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกมีความชัดเจนเกี่ยวกับบุคคลที่เข้าเงื่อนไขที่จะต้องใช้บทบัญญัติของกฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกกับบุคคลที่ใช้บทบัญญัติของกฎหมายแพ่ง และจะช่วยให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนยอมรับและเชื่อถือทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่าหรือเพิกถอนการหย่าตามกฎหมายอิสลามเวลาไปยื่นทำนิติกรรมใดๆ โดยไม่จำเป็นต้องมายื่นให้ศาลออกคำพิพากษาอีกต่อไป ดังเช่นที่ปฏิบัติในประเทศฟิลิปปินส์

ภาคผนวก

สำนักการต่างประเทศ

สำนักงานการ

สำนักงานการวิจัย